

ДЕТСКАТА ГРАДИНА – МУЗИКАЛНА СЦЕНА С УЧАСТИЕТО НА ТРАДИЦИОННИ И НЕТРАДИЦИОННИ МУЗИКАЛНИ ИНСТРУМЕНТИ

Евгения Витанова

Резюме:

Докладът разглежда проблема за приложението на „нетрадиционни“ детски музикални инструменти, които са непознати в българската предучилищна практика. Проследени са различни видове – духови и ударни, както и тяхната нестандартна употреба при работа с детски мюзикъл. Отразени са техните изразни и технически характеристики, които позволяват нетрадиционно приложение в работата на предучилищния педагог по музика. Илюстриран е педагогическият опит на автора, в който тези „нетрадиционни“ детски музикални инструменти намират художествено оправдано приложение. Присъства информация за закупуване и поддръжка на инструментите. Текстът отправя послание към предучилищните музикални педагози и ги насочва в търсенето на нови и нетрадиционни форми на работа.

Ключови думи:

детска градина, предучилищна възраст, музикално обучение, детски мюзикъл, „традиционни“ детски музикални инструменти „нетрадиционни“ детски музикални инструменти, Триола, Панфлейта, Блок флейта, Дйизи, Двуреден хроматичен металофон, Судо̀на, Баву̀, Хулү̀си, Мини саксофон

Abstract:

The report examines the issue of implementing „non-traditional“ children’s musical instruments that are unfamiliar in Bulgarian preschool practice. Various

types - wind and percussion instruments, as well as their non-standard use in working with children's musicals, are explored. Their expressive and technical characteristics are outlined, allowing for unconventional application in the work of the preschool music educator. The pedagogical experience of the author is illustrated, in which these „non-traditional“ children's musical instruments find artistically justified application. Information on procurement and support for the instruments is provided. The text conveys a message to preschool music educators, directing them towards seeking new and non-traditional forms of work. and 1935 by Dimo Boychev and his Children's Musical Bands, have been gradually forgotten since the 1930s and exist only as manuscripts in state archival holdings. Building on what has already been published about them, this paper seeks to be more specific in its musical and dramaturgical analysis of the juvenile operetta The Golden Girl. An attempt at a contemporary evaluation of the composition is linked to ideas about its present and future return to the stage, in school and after-school activities at the middle and upper school levels, and in the activities of the new private music centers and formations.

Keywords:

kindergarten, preschool age, musical education, children's musical, „traditional“ children's musical instruments, „non-traditional“ children's musical instruments, Triola, Pan flute, Block flute, Dizi, Chromatic metallophone, Suona, Bawu, Hulusi, Mini saxophone.

В практиката си учителят по музика в детска градина използва популярни музикални инструменти, наричани „детски“. Тяхната употреба създава творческа атмосфера и условия за положителни емоции в работата с деца от предучилищна възраст. Те се запознават с външения им вид, възможности за звукоизвличане, тембър, което обогатява представите им за звука, за изразните му възможности, за способността му да рисува и разказва. С основание тези детски инструменти са посочени като елементи в учебната програма за детските градини.

Детският музикален инструментариум, приложим в българските образователни структури, често е свързан с представата за традиционен. Познати са звучащи и незвучащи инструменти. Звучащите се разделят на четири групи: с определена височина на тоновете, с нефиксирана височина на тоновете, с настройка на един или няколко тона, с фиксирани мелодии. Най-често употребявани в българските детски градини са барабанче, дайре, маракаси, чинели, триангели, дървено конче, диатоничен металофон, най-често в лидийски лад.

Детските музикални инструменти са обект на анализ в много публикации. В монографичното изследване на Анастасия Атанасова-Вукова „Музикално възпитание в детската градина“ е представено подробно описание, характеристика на техническите и на изразните им възможности, както и детайлизирана класификация според техните видове. В своя труд „Методика на музикалното обучение за предучилищна възраст“ Елка Николова добавя към познатата класификация и категоризация на български народни музикални играчки, изработени от природни материали. Принос за систематизиране на образователни, творчески и когнитивни ползи от използването на детски музикални инструменти при 5–6-годишните деца е изследването на Йордан Колев „Творческо музикално развитие на децата от предучилищна и начална училищна възраст“. Посочените издания имат методическо и практико-приложно значение. Те са фундамент за получаване на знания и развиване на умения, свързани с използването на детски музикални инструменти, но приложението им в музикално-сценични постановки с по-голям формат не е обект на предложените методически подходи. Вероятно тази липса на изграден модел за употреба в различни жанрове се дължи на факта, че техническите им възможности не позволяват интерпретация на всяка мелодия поради отсъствието на полутонове в тях. Отсъстват и темброви прилики със стандартните музикални инструменти от различни групи – струнни, дървени и медни духови. По тази причина изброените по-горе детски музикални инструменти трудно могат да подпомогнат пресъздаването на музикален образ, поставен в условията на сюжетно развитие. Възниква необходимост от по-специфични и атрактивни тембри, които заедно с компонентите на мизансцена благоприятстват естетическото възприемане и реакция на публиката.

Детските градини могат да се превърнат в музикална сцена за представяне на музикални драматизации, музикални приказки и детски мюзикъли с помощта на педагог–творец, който чрез тях променя представата за често срещаните тържества с обичайно рецитиране на стихчета. Статистическият

поглед върху музикалните публични изяви в детската градина показва, че изброените по-горе жанрове имат епизодично присъствие. Този факт има и положителен коментар – приема се като индикация за пробуждаща се инициативност към разнообразяване на репертоарния план в детската градина. Това в голяма степен е фактор за развитие и обогатяване на творческите музикални способности при 5–6-годишните деца. Констатира се предимно употреба на маракаси, кастанети, клавиеси, бърдучета и други традиционни детски музикални инструменти в сценичните постановки в много от детските градини.

Тези наблюдения насочват моя професионален рефлекс към търсене на разнообразие в сценичната практика на детската градина и използване на детски музикални инструменти, които не са популярни в България. Поради тези съображения си позволявам да въведа условно термина „нетрадиционни“. Сред тях има такива, които са използвани в практиката на българските предучилищни педагози и други – непознати за тях. Тези „нетрадиционни“ музикални инструменти обособяват две групи – европейски и далекоизточни. От своя страна, европейските „нетрадиционни“ детски музикални инструменти се разделят на две подгрупи – духови (Триола, флейтите Пан, Блок, Дизи) и ударни (Двуреден хроматичен металофон), а далекоизточните – наподобяват само духови инструменти (Судна, Мини саксофон, Баву, флейта Хулуси).

При представяне на музикални драматизации, музикални приказки и детски мюзикъли музикалният педагог в детската градина поема функциите и на инструментален педагог, който учи децата да свирят и на „нетрадиционните“ детски инструменти. В тази музикално-артистична среда децата от предучилищна възраст обогатяват слуховите си впечатления с нови тембри, които подпомагат изграждането на музикалния образ, внасят повече атрактивност в музикално-сценичното действие и разширяват тяхната музикалната култура. Поради своя външен вид, наименование, начин на звукоизвличане и тембри „нетрадиционните“ музикални инструменти са по-интересни за децата. Те се учат да свирят на принципа на имитацията след показване от учителя и без необходимост от нотно ограмотяване. Кога и как това става възможно?

Музикалният педагог разполага с определено от учебната програма време за организиране на обучителния процес, както и за други съпътстващи го дейности. Избраната от него репертоарна линия на работа с поставянето на музикални драматизации, музикални приказки и детски мюзикъли, изисква от детския музикален педагог прецизно разпределение и бързина на рефлекс по отношение на фактор време. За поставянето на музикално-сценичен жанр,

независимо от неговия формат е необходимо репетиционно време, индивидуална работа с всяко дете, в т. ч. за овладяване и на „нетрадиционен“ музикален инструмент. В условията на подготовката музикалният педагог може да използва малки времеви коридори (след 1–2 ситуации от режима – сутрин, малко преди обяда; малко преди следобеден сън; по-късно вземане на децата от родителите), в които заедно с обучителните ситуации и допълнителните дейности да намери пролука за инструментална работа с нетрадиционните детски музикални инструменти.

Както бе посочено в текста по-горе, европейските „нетрадиционни“ детски музикални инструменти могат да се определят като духови и ударни.

Триолата е представител на обособената духовна група. Тя е пластмасов музикален инструмент, започнал разпространението си от Западна Германия. Въздушната струя се вдухва (глаголът не е много популярен в българския език, но се използва в учебниците по Инструментознание, за да се насочи вниманието към начина на звукоизвличане) през специално конструиран за целта отвор, съобразен по големина с детските анатомо-физиологични особености. Инструментът се държи в позиция „надолу“. По дължината на корпуса са разположени копчета (бутони), съответни на тоновете и техните имена от музикалния звукоред. Звукоредът е базиран на тоналност G Dur. Тембърът отчасти напомня този на кларинет, отчасти – на хармоника. Тоновият обем е g1–g2, като под g1 са разположени само d1 и h. Над g2 са разположени a2 и h2. Въпреки спирането на инструмента от производство, Триолата продължава да има функционалност в детската градина и може да намери приложение в нея поради липса на инструменти с мелодична функция. Тя може да замести битуващите алтернативи – диатонични металофони, китайски духови музикални играчки с липсващи или дублиращи се тонове от музикалния звукоред и мелодии, които са трудни за употреба от 5–6-годишни деца поради по-големите клавиши и тежестта на инструмента. Триолата може да се използва за солистични изпълнения на кратки мелодии, както и за дългозвучащ акорд в комбинация с други триоли. Децата се ориентират чрез цвятова индикация, при която клавишът на един и същи тон от две различни октавови групи е оцветен в един и същи цвят. По този начин използването на инструмента от деца не изисква познания по теория на музиката. При другите детски духови инструменти липсва подобна ориентация в звукореда. Шарените клавиши привличат вниманието на децата и предизвикват удоволствие при свиренето.

Панфлейтата е дървен духов музикален инструмент, който битова в традиционната музикална практика, но разновидността му за деца е от пластмаса. Изработва се в строй С и чрез вдухване на въздушна струя в свързаните тръбички прозвучава натурален звукоред. Може да се използва от деца при изпълнение на музикално-сценични жанрове, защото поредността на прозвучаващите тонове позволява изпълнение на кратки мелодии. Свири се лесно и по време на движение. Любопитно е, че децата изпълняват по-лесно низходящи тонови последования отколкото възходящи. Моята хипотеза е, че това се дължи на желанието за достигане на най-дългата тръбичка и съответно – най-ниския тон. За осъществяването на музикално-сценични постановки в детската градина най-подходящи са пластмасовите образци с обем от една октава. Те позволяват изпълнението на кратки солà в песните и темброви съчетания с други инструменти поради мелодичната ѝ флейтова характеристика.

Блокфлейтата принадлежи към традиционните и популярни дървени музикални инструменти. Детските образци са изработени от пластмаса или сплав от дърво и пластмаса. Чрез запушване на дупки по корпуса се произвежда тон. Съществува в четири разновидности – сопранова (по-популярна в немскоезичния свят като дискантова), алтова, тенорова и басова. Най-често в детската градина се използва сопрановата поради удобното вдухване на въздушната струя, лесно звукоизвличане, лек корпус, който позволява лесна преносимост (със или без използване на пръстови комбинации по корпуса). Мелодичният ѝ тембър, позволява употребата ѝ като солистичен и ансамблов инструмент. Може да се конструира тоническо четиризвучие от 4 сопранови Блокфлейти без пръстови комбинации чрез запушване на различна дупка от корпуса при вдухване. Лесно се осъществяват и низходящи постепенни движения от три тона чрез предварително запушване на всички дупки и последователно отпушване на всяка от тях в посока от горе надолу.

Флейтата Дизи е духов инструмент, който е популярен и в европейския, и в източноазиатския свят. Географската му употреба влияе върху някои технически детайли – европейската флейта не притежава трептяща мембрана върху резонаторната дупка.

Страничната (напречна) дървена флейта се изработва в С, D, E, F, G строй.

Диапазонът обхваща повече от две октави. Принадлежността ѝ към дървените духови инструменти от типа флейта предопределя маниера на звукоизвличане, който наподобява този при свирене на класическата флейта върху наустника, отстрани на тръбата. При работа с музикално-сценични жанрове в предучилищни групи на детската градина, Дизи флейтата е подходяща за изпълнение от деца особено при пасторални сцени в комбинация със звук от глинени птички, пълни с вода, за които нейният тембър е интересен.

В моята педагогическа практика като инструментален педагог по „нетрадиционни“ детски инструменти не са изключение случаите, в които е наложителна консултация със специалисти. По този начин получавам професионална помощ от тях за леко и бързо овладяване и свирене на тези екзотични инструментални образци. В много случаи тези педагози посочват като най-подходящ за начално обучение с Дизи флейта, инструмент в строй D, който позволява изсвирване на тона d1 с предварително подредени пръсти върху дупките.

Втората група от европейски „нетрадиционни“ детски музикални инструменти се определя като ударни.

Двуредният хроматичен металофон е ударен инструмент с добър резонанс и хроматичен звукоред поради наличието на полутонове. При него пластинките са разположени върху по-дебела и по-добре изолираща стабилна дървена основа, за разлика от тази при традиционните диатонични металофони. Към преимуществата на хроматичните образци добавяме, че те са леки и удобни и за свирене от деца. Могат да се използват като солиращи, в ансамбъл от металофони, в комбинация с два или три други видове инструменти. Тоновият обем е значително по-голям от този на ксилофоните–игралки (с1–с3 или а–е2). Приликата с професионалния ксилофон и неговия диапазон, провокират у децата от предучилищна възраст интерес и осъзнато желание за бъдещи занимания с ксилофон, вибрафон, маримба.

В предложената от мен условна категоризация на детски музикални инструменти към групата на „нетрадиционните“ принадлежат и тези от далечния Изток. В тази група инструменти доминират духовите. Флейтата Дизи отново присъства в нея. От съображения за коректност, информацията свър-

зана с музикалната практика в Средна и Западна Европа се обогатява с данни за приложението ѝ в далекоизточния свят. Припомняме факта, че разликата между европейската флейта Дѝзи и далекоизточната е от конструктивен порядък. В далекоизточния вариант върху резонаторната дупка се прикрепя тънък материал, подобен на опаковъчно фолио и се образува трептяща мембрана, която придава типично китайско звучене на инструмента. Параметрите на приложение на тази разновидност на Дѝзи са изредени в категорията „нетрадиционни“ европейски детски музикални инструменти.

Су̀оната е китайски народен музикален инструмент с дървен корпус и метално уширение. Различните видове се определят от интонационния строй: пиколо в G и F строй, сопранинова в D и C строй, сопранова в A и G строй, алтова в D строй, тенорова в G строй, басова Су̀она в различни строеве. Пробивната звучност и характерният външен вид го превръщат в подходящ сигнален инструмент, който успешно може да замени тромпета. Звукоизвличането се получава чрез стройка, подобна на стройката на зурната. Пластмасовите стройки са по-подходящи при работата с деца, поради отсъствието на специални грижи по съхранение и подготовка за първоначална употреба (допълнително изтъняване или накисване във вода или алкохол). Различните инструменти от типа Су̀она варират по отношение на големина. За 5–6-годишните деца най-удобни за свирене са сопрановата и алтовата. Не са необходими познания относно подреждането на пръстите по корпуса и комбинации при запущване на дупките. С използване на 3 Су̀они в еднакъв строй в изпълнение на 3 деца успешно се озвучава мажорно тризвучие. В тези случаи изпълнителят на всеки един от инструментите запущва по една дупка, различна за всеки участник в състава. По този начин при вдухване на въздушната струя прозвучават три различни тона, което изисква усвояване, запаметяване и сръчност за извършване на това действие от всяко дете.

Сред китайските дървени музикални инструменти присъства и Бав̀у, който притежава тембър, подобен на английски рог. Произвежда се в два строя – F и G. Бав̀у е любим инструмент за децата поради обикновения наустник, удобен за вдухване. Наустникът е свързан с резонаторно отделение на корпуса, по който са разположени дупки за тонообразуване. Децата с лекота дублират отделни тонове от мелодията без необходимост от комбинации при запущване на дупките или поддържат бурдонно звучене, за което не се изисква голямо количество въздух. В наустника е прикрепена свободно трептяща пластинка. Сред използваните инструменти в детските градини отсъстват

такива, които са близки до звученето на обой и английски рог. Това определя необходимостта от Баву, чийто тембър е подходящ за пасторални сцени и сюжети с азиатски елементи, носещи тиха, приглушена музикална образност. Екзотичният вид на инструмента, който изобилства с рисунки на дракони, птици, клонки и други елементи обяснява симпатията на децата към него.

Хулуси е вид китайски духов инструмент с подобен на Баву звук. Важна част при звукообразуването и при него е свободно трептящата пластинка, прикрепена към наустника. Инструментът може да се разгледа като една от разновидностите на флейтата, но по тембър се доближава до Баву. Децата се радват на нейното присъствие в постановките и поради атрактивния ѝ външен вид. Екзотичното в него е, че в малка продълговата тиква се поставя вертикалният наустник. От долната страна излизат три свързани тръби от тръстика (бамбук) с дупки, разположени върху средната най-дълга тръба. Изброените тръби на корпуса се различават по дължина, което влияе върху тоновия обем, обхващаш от една до няколко октави. При свиренето на Хулуси повторението на тона с1 се постига с лекота: при поемане на въздух той продължава да звучи подобно на тремоло, до следващата въздушна струя. С тази самобитна китайска флейта става възможно успешното наподобяване на пориви на вятър, а с това и заместването на т.нар. „машина за вятър“, липсваща от години в музикалния инструментариум на детската градина. За предпочитане в работата на предучилищните педагози е използването на пластмасови образци в комплект с кутия във формата на инструмента, които дават възможност за по-лесно съхранение.

Мини саксофонът представлява дървен духов инструмент с платък. Той принадлежи като „нетрадиционен“ инструмент към китайските, но е широко разпространен в Азия и САЩ с изненадващо приложение и в симфонични оркестри. Изработва се в два строя – С и В. Наименованието подвежда с представата за саксофон, но по-скоро прилича на кларинет. Дължината му е по-къса в сравнение с него, а уширението в края на корпуса е по-малко. Тембърът наподобява отчасти кларинет, отчасти саксофон. Липсата на детски музикален инструмент с подобен тембър осигурява мястото му в музикално-сценични постановки. В повечето случаи се въвежда при изпълнение на песни заедно с акомпанимент на синтезатор като дублира един или повече тонове. В инструментален план свиренето е лесно тъй като не са необходими комбинации за тонообразуване и височината на тона се постига с отпушване на определена дупка.

Колажът по-долу илюстрира в малък формат представените девет „нетрадиционни“ инструмента:

Традиционните музикални инструменти, използвани в детската градина имат определени художествени изразни средства. Те са добре познати и за педагози, и за деца. В практиката с тях и очакваните резултати няма изненади. Учебно-възпитателният процес се движи в коловозите на установените норми и правила, определени от методически ръководства за работа с тях. Целта на настоящия доклад е да се посочат възможности за излизане от тази традиционна практика, която може да се обогати с иновативни идеи, вдъхновени от други географски ширини. Използването на детски музикални инструменти в детските градини у нас има дълга история, която ни отвежда в първата половина на XX век, когато се създават детските градини, които познаваме и днес. „Традиционните“ детски музикални инструменти навлизат в българските образователни институции за деца като резонанс на музикално-педагогическия опит на Карл Орф и системата му за музикално развитие на децата „Шулверк“. Практиката ми като предучилищен музикален педагог показва неограничени възможности при въвеждането на нови (различни от популярните) детски музикални инструменти, които условно квалифицирам като „нетрадиционни“. Новите тембри, леките форми и начини на звукоизвличане, както и екзотичният външен вид на тези инструменти откриват пространство за ново знание,

творческо вдъхновение и големи амплитуди в емоционалното преживяване на децата по време на работа с тях.

Аргументът за въвеждането на „нетрадиционните“ музикални инструменти в българската детска градина произлиза от професионалния ми интерес към мюзикъла като жанр, от неизследваното педагогическо пространство на приложението на тези инструменти при работа с деца от предучилищна възраст и специфичните проблеми в него. Детският мюзикъл има многократно по-високо художествено, възпитателно и педагогическо влияние над децата поради синтеза на изкуствата в него, което осигурява поле за нестандартни решения.

Експерименталните педагогически изследвания, проведени от мен показват, че употребата на „нетрадиционни“ детски музикални инструменти в детската градина има многопосочен педагогически ефект – познавателен (обогатяват знанията), възпитателен (развиват умения за работа в колектив), комуникативен (създават връзка педагог–дете–родител), терапевтичен (влият върху физическото и емоционалното здраве на децата). Иновативните решения за избора и приложението на „нетрадиционните“ детски музикални инструменти не елиминират и не се противопоставят на стандарта за работа в ситуациите по музика в детската градина, регламентирани в съответните наредби (Наредба № 5 от 03.06.2016 г., приложение № 5 към чл. 28, ал. 2, т. 5, ОН „Музика“).

Намирането на място, време и дозировка при овладяването на всеки един от изброените „нетрадиционни“ инструменти е обект на педагогически рефлекс, на професионална амбиция и творчески ентусиазъм от страна на предучилищния педагог. Осъществяването на работа с инструментите по „заразителен начин“ в условията на игра и музициране довежда до високо ефективен коефициент на полезно действие. Той е резултат на педагогическото послание, крайна цел на което е децата да бъдат спечелени за езика на музиката, с помощта на слово, танц, мизансцен и всички останали компоненти на музикално-сценичното действие. Приобщаването на децата към инструментите и придобиването на умение да свирят на тях без отегчение и други негативни състояния, в моята практика при изучаването на нов инструмент се разполага в две поредни репетиции (не непосредствено една след друга). Ако резултатът е добър, се преминава към свирене на друг инструмент. Завръщането към вече познат инструмент се реализира на по-късен етап, а запознаването с повече от един музикален инструмент в рамките на една и

съща репетиция не е целесъобразно.

Изборът за подготовката на един или друг мюзикъл за деца се определя от възможностите на групата, създадени с предишен опит, който съм реализирала със съответната група деца (издръжливост и поведение на сцена, мотивация и желания). Работата протича в съответствие с регламентираните от МОН изисквания за работа със съответната възрастова категория по направление „Музика“. От друга страна при избор на произведение се вземат под внимание и други съображения: индивидуални постижения и възможности на всяко дете, степен в развитието на музикалните способности, индивидуална честота на посещаемост на детската градина. Тези фактори оказват влияние и при избор на музикални инструменти, които са включени в детския мюзикъл. Употребата на различните видове музикални инструменти е обективен професионален избор на педагога, обвързан със сюжета, със заобикалящата среда или други обстоятелства, произтичащи от степен на умение и степен на активност при всяко дете. Подборът и приложението на музикалните инструменти изискват от педагога–постановчик предварително планиране на подходящи моменти и сюжетни ситуации. Това е особено важно за планираното участие на т.нар. „нетрадиционни“ инструменти. В сравнение с тях употребата на „традиционните“ може да бъде уточнена и на по-късен етап в репетиционния период тъй като повечето от тях са ударни без определена височина на тона и се употребяват предимно като звукови и шумови ефекти в музикално-сценичното действие.

Специфичната употреба на „нетрадиционните“ инструменти в детската градина илюстрирам чрез работата ми с няколко детски мюзикъла.

Мюзикълът „Лудориите на козлето Боц“ е изпълнен от Трета подготвителна група към ДГ 72 „Приказка без край“ – София, 2017, по текст на едноименната аудиоприказка на Кирил Василев, музика – Кирил Цибулка и Стефан Рибаров, текст на песните – Лозан Такев. Използвани са 28 Триоли от 28 деца, които участват в акомпанимента на песента на главния герой – козлето Боц. Чрез употребата на повече инструменти се избягва свиренето на двуглас от едно дете, което бързото темпо не позволява. Всяко дете изсвирва няколко различни по височина тонове, които прозвучавайки по едно и също време, образуват необходимите хармонически структури. Това разпределение на двуглас и триглас, който при други обстоятелства може да бъде изсвирен от едно дете, осигурява участието на повече деца в музицирането. Главният герой – козлето Боц, пее и свири на Двуреден хроматичен металофон мелоди-

„Срещу Нова година“ и др.), театрализирано представяне на учебен материал под формата на авторски сценарии по образователните направления в детската градина („Дневният режим“, „Аз пресичам сам“, „Зимата и Коледната песен“, „Мамо, подарявам ти музика“ и др.). Опитът с тези жанрове и добрите резултати, които се регистрират от педагог, деца и родители стават причина за по-нататъшното репертоарно насочване и избор на по-големия формат – детски мюзикъл, който е коментиран в текста. В него се открива широко поле за приложение на детските музикални инструменти от всички категории, а методиката за инструменталното обучение е многократно апробирана в изброените по-кратки форми.

Педагогическите наблюдения в работата ми с предучилищни групи в детската градина, техния анализ и синтез дават повод за изводи и препоръки към предучилищния музикален педагог. Въвеждането на музикално-сценични постановки с участието на „нетрадиционни“ детски музикални инструменти служи като мощен катализатор за превръщането на детската градина в музикална сцена. Постановката на музикално-сценични произведения не е задължителен елемент в обучението на децата от предучилищни групи. Това е въпрос на личен избор от педагога и на способност да поеме отговорност за неговата реализация. Изисква се естетически вкус, верен педагогически усет, сърчно планиране и добра организация на времето, за да се осъществи подобен проект. Музикално-сценичните жанрове за деца, какъвто е детският мюзикъл, осъществяват комплексно въздействие върху детето в условията на съчетание на музика, слово, танц и сценография. Детският музикален педагог се превръща в режисьор, постановчик, инструментален и вокален педагог. Търсенето на нови хоризонти в неговата педагогическа работа чрез детския мюзикъл, разширява търсенето в областта на възможностите за използване на нови музикални инструменти. Съчетанието на „традиционни“, добре познати до тук детски инструменти и „нетрадиционните“ такива, обновяват палитрата на емоционалното въздействие и преживяване за децата. Сложният комплекс на музикално-сценичното действие, на използваните музикални инструменти, на вокалните и хореографски елементи превръщат детската градина в музикална сцена без преувеличение. Ролята на предучилищния педагог е да постави целия свой професионален ресурс – личен опит, методическа компетентност и творческа фантазия, за да научи децата да свирят на тези непознати инструменти. Формулата за успеха е: този процес да се превърне в игра и забавление, удоволствие и знание и да завърши с най-добър резултат.

Този процес повлиява по най-положителен начин мотивацията, интереса и бъдещата професионална ориентация на децата.

Употребата на „нетрадиционни“ детски музикални инструменти в мюзикъли, поставени на сцената на детската градина, изисква специфични препоръки към учителите, които се ориентират към тяхното приложение в музикално-сценични жанрове. „Нетрадиционните“ детски музикални инструменти притежават големи предимства в художествената изразност пред традиционните такива, но тяхното въвеждане не е лишено от проблемни ситуации. Първата от тях е свързана с инструменталното обучение на децата, които трябва да се научат да свирят на тях. Могат да се използват съществуващи клипове в youtube с демонстрации на свирене на тези инструменти от музиканти. Към това може да се въведе и споменатата вече консултация с вещи инструментални педагози. Втората проблемна ситуация е свързана с тяхната покупка, доставка и поддръжка. Намирането на „нетрадиционни“ музикални инструменти в търговската мрежа може да стане чрез български музикални магазини, сайтове за употребявани артикули и международни търговски платформи. При липса на нови образци на някои от инструментите могат да се използват стари и употребявани, но след наложителна дезинфекция и реновация от учителя. В тези случаи по преценка на учителя могат да се комбинират различни елементи от няколко инструмента. Поддръжката на инструментите често включва и тяхната поправка поради различни технически причини. При Триолата (по мои наблюдения) активното свирене на инструмента може да продължи 6–7 минути, а в движение концентрацията на децата ограничава процеса до 4–5 минути. Това налага обръщане и изтръскване на инструмента периодично поради отсъствие на естествен отвор за оттичане, а оксидацията на слюнка възпрепятства свирене в следващите 1–2 часа. Ръждата по металните пластинки може да се почисти с ватупи за уши или слабо абразивна кръгла пила за дърво. Изгнилите основи на матриците могат да се подменят с част от кухненска гъба. При Двуредния хроматичен металофон слегналите пластинки могат да се повдигнат чрез допълнително опъване на корда под тях.

Поради възрастовите особености на 5–6-годишните деца и по-трудното звукоизвличане при някои от модификациите на „нетрадиционните“ детски музикални инструменти не е препоръчително използване на следните образци в детската градина: поръчкова Панфлейта от бамбук или тръстика, с тонов обем – квиндецима (трудна поддръжка и съхранение); Судо̀на с „машинки“ (механизми, подобни на тези на кларинета, пораждащи сложно тоно-

образуване и звукоизвличане); Мини саксофон с пластмасов платък вместо тръстикова (пробивна и писклива звучност); метални Хулуси с пластмасови тръби (агресивна звучност при резониране в металната кухня). За избор на подходящи модификации на „нетрадиционните“ детски музикални инструменти (строеве и материали, от които се изработват инструментите, шкафове и кутии за съхранение, цени, начини на транспортиране) могат да се извършат консултации със специалисти – преподаватели по класическия образец на инструмента или по друг подобен, както и с хора, които вече ги притежават.

Поставянето на музикално-сценично произведение с участието на „нетрадиционни“ детски музикални инструменти поставя детската градина в ролята на стимулатор на нов вид емоционална обвързаност между учител, деца и родители. Дейностите, които са извън стандартите на задачите в детската градина, се възприемат като по-интересни, по-предпочитани и придават нов смисъл на пространството за сценични изяви – превръщат го в „музикална сцена“, поле за нови резултати, нова образователна стратегия, нови стимули за бъдещи професионални занимания с музика.

И не на последно място – обемът на педагогическото послание, което децата в предучилищна възраст приемат от педагога за новото инструментално умение и грижа за музикалните инструменти изисква и по-висока степен на отговорност – една от основните възпитателни задачи на предучилищната педагогика. Успехът в моята педагогическа работа се предопределя от привилегията ми на преподавател с двойна функция в детската градина – предучилищен педагог в група и учител по музика, която осигурява влияние над децата през цялото време и възможност за реорганизация на педагогическите дейности през учебния ден.

Евгения Витанова е задочен докторант в катедра ММТ, ФНОИ, СУ „Св. Климент Охридски“.

Библиография:

1. Атанасова-Вукова, А. Музикално възпитание в детската градина ЮЗУ „Неофит Рилски“ – Благоевград, 1995
2. Колев, Й. Творческо музикално развитие на децата от предучилищна начална училищна възраст. Университетско издателство „Св. Климент Охридски“ – София, 1995
3. МОН Наредба № 5 Държавен вестник – София, 2016
4. Николова, Е. Методика на музикалното обучение за предучилищна възраст. Издателство „Никс Принт“ – София, 2004
5. <https://www.fullcompass.com/common/files/16729DetailedInstrumentListDescriptions.pdf>
(Баву)
6. <https://www.youtube.com/watch?v=BFlwl4Gnsmc> (Мини саксофон)
7. <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/500597> (Су̀̀на)
8. <https://www.youtube.com/watch?v=jNyYPspiTqA> (Хул̀̀си)